

Artikel

Samenloop van erfrecht en adoptie in het Nederlandse internationaal privaatrecht

Mr. J.G. Knot en mr. A. Mens*

1 Inleiding

Om in geval van een internationale nalatenschap de erfrechtelijke aanspraken van erfgenamen, legatarissen of anderen te kunnen beoordelen, moet eerst worden bepaald welk recht op de vererving en de afwikkeling van die nalatenschap van toepassing is. Van een ‘internationale nalatenschap’ is bijvoorbeeld sprake als de erflater een buitenlandse nationaliteit had (eventueel naast de Nederlandse), diens laatste gewone verblijfplaats zich buiten Nederland bevond of hij bezittingen buiten onze landsgrenzen had. Doen zich in het kader van de erfopvolging één of meer van deze internationale elementen voor, dan dient aan de hand van de regels van internationaal erfrecht te worden bepaald welk erfrecht van toepassing is en daarmee aan de hand van welk recht moet worden bepaald wie aanspraak kan maken op (welk deel van) de nalatenschap.¹

Daarmee is de internationale kous echter nog altijd niet af. Denkbaar is dat bij het bepalen van bijvoorbeeld de kring van erfgenamen volgens het toepasselijke erfrecht, andere internationaal privaatrechtelijke vragen de kop opsteken. Als het toepasselijke erfrecht bepaalt dat een deel van de nalatenschap toekomt aan de (langstlevende) echtgenoot, dan kan de vraag rijzen of het in het buitenland gesloten huwelijk van de erflater in Nederland geldig is. Aan de hand van welk recht moet dat worden vastgesteld? Ook op het vlak van de afstamming kunnen zich dergelijke vragen voordoen. Als het toepasselijke erfrecht bepaalt dat de gezamenlijke afstammelingen van de erflater tot de nalatenschap worden geroepen, kan de vraag rijzen wie precies in Nederland tot deze groep worden gerekend. Dit doet zich onder meer voor indien een geboorte in het buitenland heeft plaatsgevonden, de mannelijke erflater in het buitenland een kind heeft erkend of diens vaderschap in het buitenland is ontkend of juist (gerechtelijk) is vastgesteld.

Ook kan het in de praktijk gemakkelijk voorkomen dat de geldigheid van een (interlandelijke) adoptie moet worden beoordeeld om de (internationale) erfopvolging vast te kunnen stellen.² Indien de adoptie geldig is, zal het adoptiekind immers vaak tot de kring van (wettelijke) erfgenamen behoren, hetgeen niet het geval is indien de adoptie in Nederland niet geldig wordt geacht. Over die samenloop van erfrecht en adoptierecht gaat deze bijdrage: wanneer kan een buitenlandse adoptie in Nederland worden erkend en wat zijn daarvan de gevolgen (par. 3)? Hoe verhouden deze gevolgen zich tot het toepasselijke erfrecht (par. 4)? Maar eerst: hoe gaan we in Nederland in algemene zin om met het toepasselijke recht op voorvragen (zoals de geldigheid van een adop-

45

* Mr. J.G. Knot is universitair docent internationaal privaatrecht aan de Rijksuniversiteit Groningen en adviseur bij PlasBossinade te Groningen; j.g.knot@rug.nl. Mr. A. Mens is als promovenda verbonden aan de sectie Internationaal Privaatrecht van de Rijksuniversiteit Groningen en bezig met de voorbereiding van een proefschrift over de erkenning van buitenlandse adopties in Nederland; a.mens@rug.nl.

1. Zie voor de in Nederland toepasselijke erfrechtelijke conflicregels titel 10.12 BW en – via het daarin opgenomen art. 10:145 lid 2 BW – de regels van het Haags Erfrechtverdrag 1989 (Trb. 1994, 49). Voor nalatenschappen die op of na 17 augustus 2015 openvallen, zullen in plaats daarvan de regels van de Europese Erfrechtverordening (PbEU 2012, L 201/107) gaan gelden; zie hierover uitgebreid J.G. Knot, De Europese Erfrechtverordening: nieuwste loot aan de stam van het Europese IPR, Nederlands Tijdschrift voor Europees Recht (NTER) 2012, nr. 8/9, p. 278-287.

2. Vgl. G.J.W. Steenhoff, Erkenning in Nederland van buitenlandse adopties: nieuwe IPR-regels!, JBN 2004, p. 5.

tie) die in het kader van een andere hoofdvraag (zoals de erfopvolging) aan de orde komen (par. 2)? De bijdrage wordt afgesloten met enkele slotopmerkingen (par. 5).

In het vervolg van deze bijdrage wordt de volgende casuspositie tot uitgangspunt genomen:

Het Duitse echtpaar Ehrmann is in 2004 drie weken naar Brazilië gereisd om daar de (toen) 2-jarige Braziliaanse jongen Lucio te adopteren. Na de adoptie hebben de heer en mevrouw Ehrmann Lucio meegevoerd naar Duitsland, waar zij woonachtig zijn. In 2013 komt de heer Ehrmann (hierna: de erflater) in Duitsland te overlijden. Tot zijn nalatenschap behoort een huis(je) op Ameland, waar de familie enige vakantie doorbracht. De heer Ehrmann bezat de Duitse nationaliteit en heeft niet bij testament over zijn nalatenschap beschikt.

De Nederlandse notaris, aangezocht om de afwikkeling van de nalatenschap met betrekking tot het huis op Ameland ter hand te nemen, ziet zich voor een aantal IPR-vragen gesteld. Welk recht beheerst de erfopvolging van deze erflater? Ervan uitgaande dat het Duitse recht de vererving van de woning op Ameland beheerst en dat het Duitse wettelijke erfrecht meebrengt dat de echtgenote en afstammeling(en) van de erflater tezamen als erfgenamen opkomen,³ is de geldigheid van de adoptie van belang voor de vraag of Lucio als afstammeling van de erflater kan worden beschouwd. Hoe en naar welk recht dient echter de geldigheid van deze interlandelijke adoptie in Nederland te worden beoordeeld?⁴

2 Zelfstandige aanknopng van de voorvraag

De vraag die uit de casus naar voren komt, staat bekend als de problematiek van de voorvraag.⁵ Bij de beoordeling van een erfrechtelijke aanspraak naar buitenlands recht (de hoofdvraag) doet zich de (voor)vraag voor of de adoptie rechtsgeldig is. Als behalve aan de erfopvolging zelf, ook aan de adoptie grensoverschrijdende elementen kleven, rijst de vraag aan de hand van welk rechtsstelsel de geldigheid van de adoptie moet worden beoordeeld. De adoptie behoort tot een andere verwijzingscategorie dan de erfopvolging en kent dus eigen regels van internationaal privaatrecht (IPR). Maar welke IPR-regels moeten in een dergelijk geval worden toegepast? Er zijn twee mogelijkheden.

3. Vgl. § 1924 jo. § 1931 BGB.

4. Vergelijkbare kwesties kunnen ook in het kader van het testamentaire erfrecht spelen, bijvoorbeeld voor de vraag of Lucio, indien hij door de erflater zou zijn onterfd, als afstammeling recht op een legitieme portie kan doen gelden. Vgl. naar Duits recht § 2303 e.v. BGB.

5. Zie hierover recent o.a. L. Strikwerda, De conflictenrechtelijke voorvraag herbeschouwd, in: A.A.H. van Hoek e.a. (red.), Offerhauskring vijftig jaar, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2012, p. 163-171 en Asser/Vonken 10-I, Deventer: Kluwer 2013, nr. 452-467.

In de eerste plaats zou kunnen worden gezegd dat de IPR-regels inzake adoptie uit het buitenlandse rechtsstelsel dat de hoofdvraag beheerst (*lex causae*), moeten worden toegepast. In de gegeven casus zou dat ertoe leiden dat, aangezien op de erfopvolging Duits recht van toepassing is, aan de hand van het Duitse IPR moet worden bepaald of de Braziliaanse adoptie kan worden erkend. Dit wordt aangeduid als afhankelijke aanknopng; voor het toepasselijke recht op de voorvraag wordt aangeknoopt bij (de IPR-regels van) het recht dat de hoofdvraag beheerst. Tegenover deze afhankelijke aanknopng staat de zelfstandige aanknopng. Zelfstandige aanknopng brengt mee dat, evenals voor de hoofdvraag, het eigen Nederlandse IPR (*lex fori*) wordt gehanteerd om te bepalen aan de hand van welk recht de voorvraag dient te worden beantwoord. Ondanks het feit dat de erfopvolging in de gegeven casus door het Duitse recht wordt beheerst, worden de Nederlandse IPR-regels aangewend om te bepalen of de Braziliaanse adoptie kan worden erkend. De leer van de zelfstandige aanknopng brengt mee dat het voor de bepaling van het toepasselijke recht niet uitmaakt of de kwestie als hoofdvraag of als voorvraag aan de orde komt. In beide gevallen is het eigen Nederlandse IPR maatgevend.

Uit het voorgaande blijkt dat het probleem van de voorvraag enkel relevant is indien de hoofdvraag door buitenlands recht wordt beheerst. Is dat immers niet het geval, dan leidt zowel afhankelijke als zelfstandige aanknopng tot het oordeel dat het toepasselijke adoptierecht aan de hand van het Nederlandse IPR moet worden bepaald.⁶

In Nederland geldt als heersende leer dat voorvragen zelfstandig worden aangeknoopt.⁷ Dit volgt sinds 1 januari 2012 ook uit artikel 10:4 Burgerlijk Wetboek (BW), waar staat:

‘Indien de vraag welke rechtsgevolgen aan een feit toekomen bij wijze van voorvraag in verband met een andere, aan vreemd recht onderworpen vraag moet worden beantwoord, wordt de voorvraag beschouwd als een zelfstandige vraag.’⁸

6. Vgl. ook Strikwerda 2012, p. 165 (noot 5) en Asser/Vonken 10-I 2013, nr. 454.

7. Zie voor een uitzondering op deze hoofdregel echter art. 10:19 lid 1 BW, waar valt te lezen dat de omstandigheden waarvan de geslachtsnaam of voornaam van een vreemdeling afhankelijk zijn, beoordeeld moeten worden aan de hand van het recht dat op de vaststelling van deze namen zelf (nationale wet, inclusief IPR) toepasselijk is. Het op de (hoofdvraag van de) vaststelling van de naam toepasselijke buitenlandse recht beheerst derhalve ook de voorvraag naar de geldigheid van bepaalde familierechtelijke betrekkingen of rechtsfeiten (zoals adoptie of huwelijk) waarvan de naam afhankelijk is. Zie hierover ook Asser/Vonken 10-II, Deventer: Kluwer 2012, nr. 44.

8. Hierbij zij aangetekend dat in de MvT bij art. 10:4 BW wordt vermeld dat het denkbaar is dat – in navolging van HR 28 mei 1965, ECLI:NL:HR:1965:AD8078, NJ 1966, 119 (Weber/Staat) – indien een nauwe samenhang tussen de hoofdvraag en de voorvraag daartoe dwingt, van de regel van zelfstandige aanknopng wordt afgeweken. Aan een dergelijke beslissing worden bijzondere motiveringseisen gesteld; zie Kamerstukken II 2009/10, 32 137, nr. 3, p. 12.

De hoofdregel van zelfstandige aanknoping biedt twee belangrijke voordelen ten opzichte van afhankelijke aanknoping. In de eerste plaats heeft de zelfstandige aanknoping als praktisch voordeel dat het eenvoudiger is, omdat alleen de eigen IPR-regels behoeven te worden toegepast en mogelijk gecompliceerd onderzoek naar de inhoud van buitenlands IPR achterwege kan blijven. Bovendien is het grote voordeel van de zelfstandige aanknoping dat de geldigheid van een en dezelfde vraag – in de casus: de vraag naar de geldigheid van de adoptie – steeds aan de hand van hetzelfde recht wordt beantwoord, ongeacht of deze als hoofdvraag dan wel als voorvraag aan de orde komt. In Nederland zal derhalve steeds aan de hand van hetzelfde recht worden beoordeeld of de Braziliaanse adoptie uit de geschetste casus in Nederland geldig is.⁹

Nu de voorvraag zelfstandig moet worden aangeknoopt, rijst de vraag hoe dan de rechtsgeldigheid van een buitenlandse adoptie naar Nederlands IPR dient te worden beoordeeld.

3 Erkenning van een buitenlandse adoptie in Nederland

De vraag naar de rechtsgeldigheid van een in het buitenland uitgesproken adoptie in Nederland is een kwestie van erkenning. De erkenning van een buitenlandse adoptie in Nederland wordt beheerst door ofwel het Haags Adoptieverdrag 1993,¹⁰ ofwel titel 6 van Boek 10 BW. Aangezien het verdrag voorrang heeft op de regels uit Boek 10 BW, dient altijd eerst te worden gekeken of het verdrag van toepassing is.¹¹ Is dat het geval, dan is sprake van een verdragsadoptie en moet de erkenning volgens de regels van het verdrag worden beoordeeld.¹² Zo niet, dan komen de regels uit titel 10.6 BW voor toepassing in aanmerking. Hierna worden zowel de erkenningsregels uit het Haags Adoptieverdrag 1993 (par. 3.1) als die uit titel 10.6 BW (par. 3.2) besproken.

3.1 Haags Adoptieverdrag 1993

Het Haags Adoptieverdrag 1993 (HAV 1993), dat op 1 oktober 1998 voor Nederland in werking is getreden,

9. Dit wordt ook wel aangeduid als de 'interne beslissingsharmonie'. Vgl. ook Strikwerda 2012, p. 169 (noot 5) en Asser/Vonken 10-I 2013, nr. 459.
10. Verdrag van 29 mei 1993 inzake de bescherming van kinderen en de samenwerking op het gebied van de interlandelijke adoptie (HAV 1993), Trb. 1993, 197 (Frans, Engels), Trb. 1996, 94 (Nederlandse vertaling).
11. Art. 94 jo. art. 93 Grondwet. Zie ook art. 10:1 BW. Overigens bepaalt art. 10:107 BW ook met zoveel woorden dat de erkenningsregels uit titel 10.6.3 BW alleen betrekking hebben op adopties waarop het Haags Adoptieverdrag 1993 niet van toepassing is.
12. Vgl. G. Parra-Aranguren, Explanatory Report on the Convention on Protection of Children and Co-operation in respect of Intercountry Adoption, 1993 (hierna: Toelichtend rapport Parra-Aranguren), nr. 70, te vinden op: <www.hchc.net>.

beoogt de belangen van kinderen te beschermen die met het oog op adoptie worden overgebracht van het land waar zij hun gewone verblijfplaats hebben (het land van herkomst) naar het land waar de adoptiefouders hun gewone verblijfplaats hebben (het land van opvang). Dit soort adopties worden *interlandelijke adopties* genoemd.¹³ Het verdrag is uitsluitend van toepassing op interlandelijke adopties.¹⁴ Bovendien dient zowel het land van herkomst als het land van opvang partij te zijn bij het verdrag.¹⁵

Naast enkele materiële vereisten waaraan elke verdragsadoptie dient te voldoen,¹⁶ voorziet het verdrag in een uitgebalanceerde adoptieprocedure.¹⁷ In deze procedure dienen het land van herkomst en het land van opvang onderling samen te werken om te zorgen dat de plaatsing van het kind bij de aspirant-adoptiefouders en zijn overbrenging naar het land van opvang op zorgvuldige wijze plaatsvinden. Bovendien garandeert het verdrag dat adopties die met inachtneming van de verdragsbepalingen tot stand zijn gekomen in alle (andere) verdragsluitende staten worden erkend.¹⁸ De hoofdregel luidt dat een adoptie die in overeenstemming met het verdrag tot stand is gekomen *van rechtswege* wordt erkend.¹⁹ Dat betekent dat voor de erkenning en registratie van de adoptie geen (aparte) rechterlijke procedure hoeft te worden gevolgd.²⁰ Erkenning kan slechts worden geweigerd indien, gelet op het belang van het kind, de (erkenning van de) adoptie kennelijk niet verenigbaar is met de openbare orde.²¹

Artikel 26 HAV 1993 bepaalt welke rechtsgevolgen de erkenning met zich brengt. In de eerste plaats houdt de erkenning van een verdragsadoptie tevens in de erkenning van familierechtelijke betrekkingen tussen het kind en zijn adoptiefouders.²² Of tussen het kind en de bloedverwanten van de adoptiefouders eveneens een juridische afstammingsrelatie tot stand komt, regelt het

13. Aanvankelijk hebben het kind en de aspirant-adoptiefouders hun gewone verblijfplaats dus in verschillende landen (vgl. Toelichtend rapport Parra-Aranguren, nr. 77).
14. Art. 2 lid 1 HAV 1993. Hebben het kind en de aspirant-adoptiefouders hun gewone verblijfplaats van begin af aan in hetzelfde land, dan is geen sprake van een interlandelijke adoptie en is het verdrag niet van toepassing. Hun nationaliteit doet voor de toepasselijkheid van het verdrag niet ter zake (Toelichtend rapport Parra-Aranguren, nr. 71).
15. Art. 2 lid 1 jo. art. 41 HAV 1993. Zie ook Toelichtend rapport Parra-Aranguren, nr. 77 en 579.
16. Zie art. 4 en 5 HAV 1993.
17. Zie art. 14-21 HAV 1993.
18. Art. 1 sub c jo. art. 23-27 HAV 1993.
19. Art. 23 HAV 1993. Dat de adoptie in overeenstemming met de regels van het verdrag tot stand is gekomen, moet blijken uit een door het land waar de adoptie is uitgesproken af te geven verklaring van conformiteit.
20. Toelichtend rapport Parra-Aranguren, nr. 409. Zie ook Kamerstukken II 1995/96, 24 810 (R 1577), nr. 3, p. 23.
21. Art. 24 HAV 1993. Vgl. J.H.A. van Loon, International Co-operation and Protection of Children with Regard to Intercountry Adoption, *Recueil des cours* 1993, nr. 245 (p. 365-366). Art. 25 HAV 1993 bevat nog een bijzondere weigeringsgrond, die in deze bijdrage verder buiten beschouwing wordt gelaten.
22. Art. 26 lid 1 sub a HAV 1993. Zie ook Toelichtend rapport Parra-Aranguren, nr. 440.

verdrag niet. Dit hangt daarmee af van het commune IPR van het erkenningsland. Voor Nederland ligt het naar onze mening het meest voor de hand om artikel 10:110 lid 1, aanhef en sub a, BW hierop (naar analogie) toe te passen.²³ Dit brengt mee dat door de erkenning van een buitenlandse verdragsadoptie in Nederland ook familierechtelijke betrekkingen tussen het kind en de bloedverwanten van de adoptiefouders tot stand komen, ongeacht of deze familierechtelijke betrekkingen in het buitenland zijn ontstaan.²⁴

In de tweede plaats houdt de erkenning tevens in de erkenning van het ouderlijk gezag van de adoptiefouders over het kind.²⁵ En in de derde plaats brengt de erkenning de verbreking van de voordien bestaande familierechtelijke betrekkingen tussen het kind en zijn moeder en vader met zich, indien de adoptie dit gevolg heeft in de verdragsluitende staat waar de adoptie plaatsvond.²⁶ Deze regel houdt verband met het onderscheid dat bestaat tussen zogenoemde ‘sterke’ en ‘zwakke’ adopties. Een sterke adoptie heeft tot gevolg dat de oorspronkelijke familierechtelijke betrekkingen worden doorsgesneden, terwijl deze in geval van een zwakke adoptie blijven bestaan. Op grond van de erkenningsregels van het verdrag blijft een sterke adoptie dus sterk en een zwakke adoptie zwak. Dit geldt echter uitsluitend met betrekking tot de familierechtelijke betrekkingen tussen het kind en zijn oorspronkelijke ouders. Artikel 26 HAV 1993 bepaalt niets over de (al dan niet verbreking van de) familierechtelijke betrekkingen tussen het kind en de bloedverwanten van zijn oorspronkelijke ouders.²⁷ Dat betekent dat het erkenningsland aan de hand van zijn commune IPR zal moeten bepalen of deze betrekkingen al dan niet worden verbroken. Voor Nederland ligt het naar onze mening het meest voor de hand om artikel 10:110 lid 1, aanhef en sub c, en lid 2 BW hierop (naar analogie) toe te passen.²⁸ Dit brengt mee dat door de erkenning van een buitenlandse verdragsadoptie in Nederland de familierechtelijke betrekkingen tussen het kind en de bloedverwanten van zijn oorspronkelijke ouders alleen worden verbroken als dit ook in het land waar de adoptie plaatsvond het geval is.

Ten slotte voorziet het verdrag in de mogelijkheid om een in het land van herkomst uitgesproken zwakke adoptie, die als zodanig van rechtswege in de overige verdragsstaten moet worden erkend, in het land van opvang om te zetten in een sterke adoptie.²⁹ De omzetting heeft tot gevolg dat de voordien bestaande familie-

rechtelijke betrekkingen tussen het kind en zijn oorspronkelijke ouders, die als gevolg van de zwakke adoptie in stand waren gebleven, alsnog worden verbroken. Omzetting van een zwakke in een sterke adoptie is alleen mogelijk indien het recht van het land van opvang een dergelijke omzetting toestaat en de eventueel voor de adoptie vereiste en verleende toestemming ook daadwerkelijk betrekking heeft op een sterke adoptie, dus inclusief de verbreking van de oude familierechtelijke betrekkingen.³⁰ Het laatste vereiste heeft ten doel te voorkomen dat een verdragsadoptie tot gevolg heeft dat de oorspronkelijke familierechtelijke betrekkingen worden verbroken, terwijl de gegeven toestemmingen (enkel) betrekking hadden op een adoptie die dit gevolg niet heeft.³¹ Ook een beslissing tot omzetting komt op grond van het verdrag in alle (andere) verdragsluitende staten van rechtswege voor erkenning in aanmerking.³²

3.2 Titel 10.6 BW

Is in het buitenland een adoptie uitgesproken waarop het verdrag niet van toepassing is, dan moet worden gekeken of de adoptie op grond van de commune Nederlandse regels voor erkenning in Nederland in aanmerking komt. Deze regels zijn sinds 1 januari 2012 te vinden in afdeling 3 van titel 10.6 BW (art. 10:107-10:111 BW).³³ Vóór deze datum waren zij opgenomen in de Wet conflictenrecht adoptie (WCAAd), die op 1 januari 2004 in werking is getreden en op 1 januari 2012, de dag waarop Boek 10 BW in werking trad, is ingetrokken.³⁴ Titel 10.6 BW ziet uitsluitend op de

23. Zie over deze bepaling ook par. 3.2 van deze bijdrage.

24. In sommige rechtstelsels komt een kind door een adoptie uitsluitend in familierechtelijke betrekking tot de adoptiefouders te staan en komen tussen het kind en de bloedverwanten van de adoptiefouders geen familierechtelijke betrekkingen tot stand. Vgl. art. 353.12 van het Belgische BW. Zie ook F. Swennen, Deel II. De juridische gevolgen van de adoptie, in: P. Senaev & F. Swennen (red.), De hervorming van de interne en de internationale adoptie, Antwerpen/Oxford: Intersentia 2006, p. 124-125 en 152.

25. Art. 26 lid 1 sub b HAV 1993.

26. Art. 26 lid 1 sub c HAV 1993.

27. Vgl. Toelichtend rapport Parra-Aranguren, nr. 448-458, 467, 478 en 479.

28. Zie over deze bepaling ook par. 3.2 van deze bijdrage.

29. Art. 27 HAV 1993.

30. Art. 27 lid 1 sub a en b HAV 1993. Art. 4 sub c en d HAV 1993, waarnaar wordt verwezen, betreft de op grond van het toepasselijke recht eventueel vereiste toestemmingen voor de adoptie van het kind en van andere personen, instellingen en autoriteiten.

31. Toelichtend rapport Parra-Aranguren, nr. 482.

32. Zie art. 27 lid 2 HAV 1993, waarin art. 23 HAV 1993 van overeenkomstige toepassing wordt verklaard op een beslissing tot omzetting. In Nederland is aan de omzetting overeenkomstig art. 27 HAV 1993 nadere uitvoering gegeven in art. 11 van de Uitvoeringswet Haags Adoptieverdrag 1993 (Stb. 1998, 302, laatstelijk gewijzigd bij Stb. 2008, 100). Op grond van het eerste lid van deze bepaling dient de Nederlandse vergunninghouder erop toe te zien dat in Nederland een verzoek tot omzetting wordt ingediend als in het land van herkomst een zwakke adoptie is uitgesproken. Het tweede lid bepaalt dat het verzoek tot omzetting wordt toegewezen, indien de adoptie in het kennelijke belang van het kind is en op de dag van de indiening van het omzettingsverzoek wordt voldaan aan art. 1:228 lid 1 onder a (minderjarigheid van het kind, die niet van bezwaren heeft doen blijken) en d (biologische ouders spreken verzoek niet tegen) BW. De omzetting van een zwakke adoptie in Nederland heeft de gevolgen uit art. 1:229-1:232 BW. Het belangrijkste rechtsgevolg is dat de familierechtelijke betrekkingen tussen het kind en zijn oorspronkelijke familie (alsnog) worden verbroken (art. 1:229 lid 2 BW).

33. Zie ook o.a. A.J. Berends, Art. 103-112 Boek 10 BW: Adoptie, WPNR (2010) 6845, p. 455-459, tevens opgenomen in P. Vlas (red.), Hoofddlijnen Boek 10 BW (Internationaal privaatrecht), Den Haag: Sdu Uitgevers 2011, p. 103-109, H. Lenters, Adoptie, in: Th.M. de Boer, F. Ibili e.a. (red.), Nederlands internationaal personen- en familierecht (PFR3), Deventer: Kluwer 2012, p. 253-280, A. Mens, Interlandelijke adoptie, in: M. Blaak e.a. (red.), Handboek internationaal jeugdrecht, Leiden: Defence for Children 2012, p. 605-606 en 626-629 (digitale versie, te vinden op <www.kinderrechten.nl>) en Asser/Vonken 10-II 2012, nr. 285-312.

34. Wet van 3 juli 2003, houdende regeling van het conflictenrecht inzake adoptie en de erkenning van buitenlandse adopties, Stb. 2003, 283.

erkenning van buitenlandse adopties die op of na 1 januari 2004 tot stand zijn gekomen.³⁵

Afdeling 3 van titel 10.6 BW kent twee verschillende erkenningsregimes. Artikel 10:108 BW heeft betrekking op de situatie waarin zowel het kind als de adoptiefouders ten tijde van de totstandkoming van de adoptie hun gewone verblijfplaats in het buitenland hadden. Is daarvan sprake, dan wordt – als aan de gestelde erkenningsvoorwaarden is voldaan – de buitenlandse adoptie *van rechtswege* erkend.³⁶ Dat betekent derhalve dat geen gerechtelijke erkenningsprocedure noodzakelijk is en dat de buitenlandse adoptiebeslissing in beginsel, evenals bij de erkenning van een verdragsadoptie, rechtstreeks door de ambtenaar van de burgerlijke stand kan worden ingeschreven.³⁷ De ambtenaar dient echter wel te toetsen of alle erkenningsvoorwaarden in acht zijn genomen.

Artikel 10:109 BW ziet daarentegen op de situatie waarin de adoptiefouders ten tijde van de totstandkoming van de adoptie hun gewone verblijfplaats in Nederland hadden. Het gaat in deze bepaling dus om interlandelijke adopties waarbij Nederland het land van opvang is. In dat geval wordt de buitenlandse adoptie niet van rechtswege erkend, maar is deze in Nederland pas rechtsgeldig als de Nederlandse rechter heeft vastgesteld dat aan alle erkenningsvoorwaarden is voldaan.³⁸

De erkenning van een buitenlandse adoptie op grond van zowel artikel 10:108 als artikel 10:109 BW is aan een aantal nadere voorwaarden onderworpen. In de eerste plaats geldt dat de autoriteit die de adoptie heeft uitgesproken daartoe internationaal bevoegd moet zijn geweest.³⁹ In de situatie als bedoeld in artikel 10:108 BW – adoptiefouders noch kind hadden ten tijde van de adoptie gewone verblijfplaats in Nederland – is daarvan sprake indien de adoptie is uitgesproken door een ter plaatse bevoegde autoriteit van het land van de gewone verblijfplaats (zowel ten tijde van het verzoek tot adoptie als ten tijde van de uitspraak) van de aspirant-adoptiefouders of het kind.⁴⁰ Lag de gewone verblijfplaats van de adoptiefouders en het kind in verschillende landen, dan is voor erkenning van de adoptie in Nederland bovendien vereist dat de adoptie, uitgesproken in het ene land (gewone verblijfplaats adoptiefouders of kind), ook in het andere (gewone verblijfplaats kind of adoptiefouders) wordt erkend en dus in beide betrokken landen geldig is.⁴¹ Gaat het om een situatie als bedoeld in

artikel 10:109 BW – adoptiefouders hadden ten tijde van de adoptie gewone verblijfplaats in Nederland – dan moet de adoptie zijn uitgesproken door een ter plaatse bevoegde autoriteit van het land waar het kind (zowel ten tijde van het verzoek tot adoptie als ten tijde van de uitspraak) zijn gewone verblijfplaats had.⁴²

Erkenning in Nederland wordt aan een buitenlandse adoptiebeslissing onthouden indien aan die beslissing kennelijk geen behoorlijk onderzoek of behoorlijke rechtspleging is voorafgegaan.⁴³ Dit vereiste omvat mede de verkrijging van toestemmingen en/of raadplegingen van anderen dan de aspirant-adoptiefouders.⁴⁴ Erkenning wordt bovendien geweigerd indien de erkenning van de adoptiebeslissing kennelijk onverenigbaar is met de Nederlandse openbare orde.⁴⁵ Op deze grond vindt in elk geval geen erkenning plaats indien de adoptiebeslissing kennelijk op een schijnhandeling betrekking heeft.⁴⁶ Erkenning mag daarentegen weer niet worden geweigerd enkel omdat de buitenlandse autoriteit die de adoptie heeft uitgesproken daarop een ander recht heeft toegepast dan de Nederlandse rechter zou hebben gedaan.⁴⁷ Een conflictenrechtelijke toets is dus niet toegestaan.⁴⁸

Voor de erkenning van een buitenlandse adoptie waarbij de adoptiefouders ten tijde van de adoptie hun gewone verblijfplaats in Nederland hadden (de situatie als bedoeld in art. 10:109 BW), gelden bovendien nog de voorwaarden dat alle bepalingen van de Wobka⁴⁹ in acht moeten zijn genomen⁵⁰ en dat de erkenning van de adoptie in het kennelijke belang van het kind is.⁵¹

Indien een buitenlandse adoptiebeslissing op grond van artikel 10:108 of 10:109 BW voor erkenning in Nederland in aanmerking komt, volgt uit artikel 10:110 BW

35. Art. 10:112 BW. Op buitenlandse adopties van voor deze datum worden ongeschreven erkenningsregels, ontwikkeld in de (lagere) rechtspraak, toegepast.
36. Art. 10:108 lid 1 BW.
37. Kamerstukken II 2001/02, 28 457, nr. 3, p. 14, Kamerstukken II 2002/03, 28 457, nr. 6, p. 7, en Kamerstukken II 2005/06, 28 457, nr. 27, p. 9.
38. Art. 10:109 lid 2 BW. Toepasselijk is de procedure van art. 1:26 BW (verklaring voor recht). Indien de Nederlandse rechter vaststelt dat alle erkenningsvoorwaarden in acht zijn genomen, geeft hij ambtshalve een last tot toevoeging van een latere vermelding van de adoptie aan de daarvoor in aanmerking komende akte van de burgerlijke stand (art. 10:109 lid 3 BW).
39. Vgl. Kamerstukken II 2001/02, 28 457, nr. 3, p. 12-13.
40. Art. 10:108 lid 1 BW.
41. Art. 10:108 lid 2 sub b BW.

42. Art. 10:109 lid 1 BW.

43. Art. 10:108 lid 2 sub a en 10:109 lid 1 sub c BW.

44. Kamerstukken II 2001/02, 28 457, nr. 3, p. 14. Indien hiervan niet blijkt, kan nader onderzoek geboden zijn.

45. Art. 10:108 lid 2 sub c en 10:109 lid 1 sub c BW. Evenals onder het Haags Adoptieverdrag 1993 dient bij de openbare-ordetoetsing rekening te worden gehouden met het belang van het kind; zie Kamerstukken II 2001/02, 28 457, nr. 3, p. 15.

46. Art. 10:108 lid 3 en 10:109 lid 1 sub c BW. Van een schijnadoptie is bijvoorbeeld sprake wanneer de adoptie uitsluitend ten doel heeft het kind de Nederlandse nationaliteit en/of permanent verblijf in Nederland te verschaffen; vgl. Asser/Vonken 10-II 2012, nr. 307 en Frohn 2013 (T&C Burgerlijk Wetboek), art. 10:108 BW, aant. 2.

47. Art. 10:108 lid 4 BW.

48. Hoewel art. 10:109 BW niet naar het vierde lid van art. 10:108 BW verwijst, lijkt uit de MvT bij de Wet conflictenrecht adoptie te volgen dat het verbod op een conflictenrechtelijke toets ook geldt voor de in dit artikel bedoelde adoptiegevallen; zie Kamerstukken II 2001/02, 28 457, nr. 3, p. 4. Vgl. ook Asser/Vonken 10-II 2012, nr. 309.

49. Wet van 8 december 1988, houdende regelen inzake de opnemings in Nederland van buitenlandse pleegkinderen met het oog op adoptie, Stb. 1988, 566 (laatstelijk gewijzigd bij Stb. 2011, 370). Deze wet stelt voorwaarden aan de opnemings met het oog op adoptie van een buitenlands kind in Nederland.

50. Art. 10:109 lid 1 sub a BW.

51. Art. 10:109 lid 1 sub b BW. Uiteraard zal ook de erkenning op grond van art. 10:108 BW in het belang van het kind moeten zijn, ook al schrijft deze bepaling dat niet met zoveel woorden voor; vgl. in dit kader bijvoorbeeld ook art. 3 van het Verdrag inzake de Rechten van het Kind (New York, 20 november 1989, Trb. 1990, 46 en 170, alsmede Trb. 1997, 83).

welke rechtsgevolgen deze erkenning met zich brengt. De in dit artikel opgenomen regeling lijkt sterk op die van artikel 26 HAV 1993. In de eerste plaats brengt de erkenning van de adoptie mee dat er familierechtelijke betrekkingen tussen het kind en zijn adoptiefouders en, in voorkomend geval, de bloedverwanten van de adoptiefouders tot stand komen.⁵² Het kind komt door de erkenning in Nederland dus altijd in familierechtelijke betrekking tot zijn gehele adoptieffamilie te staan, ook als dit in het land waar de adoptie is uitgesproken (deels) niet het geval zou zijn. In de tweede plaats brengt de erkenning tevens mee dat de adoptiefouders het gezag over het kind uitoefenen.⁵³ In de derde plaats houdt de erkenning tevens in de erkenning van de verbreking van de voordien bestaande familierechtelijke betrekkingen tussen het kind en zijn moeder en vader, onderscheidenlijk de bloedverwanten van zijn moeder en vader, indien de adoptie dit gevolg heeft in het land waar zij plaatsvond.⁵⁴ Is dit laatste niet het geval, dan mist de adoptie ook in Nederland dit gevolg.⁵⁵ Evenals onder het verdrag blijft op grond van titel 10.6 BW een sterke adoptie dus sterk en een zwakke adoptie zwak.

Artikel 10:111 BW maakt het evenwel mogelijk een verzoek tot omzetting van een voor erkenning vatbare buitenlandse zwakke adoptie in een (sterke) adoptie naar Nederlands recht in te dienen. Voorwaarden voor toewijzing van een dergelijk omzettingsverzoek zijn dat het kind zijn gewone verblijfplaats in Nederland heeft en hier voor permanent verblijf bij de adoptiefouders is toegelaten. Bovendien geldt dat indien de oorspronkelijke ouders volgens de nationale wet van het kind toestemming moesten verlenen voor de adoptie, deze toestemming ook voor de omzetting in Nederland is vereist.⁵⁶ Het belangrijkste gevolg van de omzetting is dat, voor zover dit nog niet het geval was, de familierechtelijke betrekkingen van het kind met zijn oorspronkelijke ouders en hun bloedverwanten worden verbroken.

52. Art. 10:110 lid 1 sub a BW.

53. Art. 10:110 lid 1 sub b BW. Zie ook Kamerstukken II 2001/02, 28 457, nr. 3, p. 18: 'Het moet wel worden aangenomen dat iedere adoptie, zoals zij in het wetsvoorstel is omschreven, steeds ten minste één gevolg met zich brengt, namelijk dat de adoptiefouders die de zorg voor het kind op zich hebben genomen daarover ook het gezag uitoefenen.'

54. Art. 10:110 lid 1 sub c BW.

55. Art. 10:110 lid 2 BW. Zie ook Kamerstukken II 2009/10, 32 137, nr. 3, p. 63.

56. Art. 10:111, laatste volzin, BW, alwaar art. 10:105 lid 2 BW van overeenkomstige toepassing wordt verklaard. Bezit het kind de nationaliteit van meer dan één land, dan is toepasselijk het recht dat toestemming verlangt. Bezit het kind de Nederlandse nationaliteit, dan is het Nederlandse recht van toepassing, ongeacht of het kind naast de Nederlandse nationaliteit nog een andere nationaliteit bezit (art. 10:105 lid 2 BW). Ook art. 11 lid 2 van de Uitvoeringswet Haags Adoptieverdrag 1993 is van overeenkomstige toepassing (art. 10:111, tweede volzin, BW), zodat – evenals onder het verdrag – de omzetting in het kennelijke belang van het kind moet zijn, op de dag van de indiening van het omzettingsverzoek moet zijn voldaan aan art. 1:228 lid 1 onder a (minderjarigheid van het kind, die niet van bezwaren heeft doen blijken) en d (biologische ouders spreken verzoek niet tegen) BW, en de omzetting de gevolgen heeft uit art. 1:229-1:232 BW.

4 Erfrechtelijke aanspraken van het adoptiekind

In erfrechtelijke zaken zullen met name de gevolgen van de erkenning van een buitenlandse adoptie voor de familierechtelijke betrekkingen van belang zijn. Het gaat dan zowel om het al dan niet verbreken van de familierechtelijke betrekkingen met de biologische ouders (en hun bloedverwanten) van het kind als om het ontstaan van dergelijke betrekkingen met de adoptiefouders (en hun bloedverwanten).

In paragraaf 3 is uitvoerig beschreven dat zowel de erkenning van een verdragsadoptie als de erkenning van een niet-verdragsadoptie in Nederland tot gevolg heeft dat het kind in familierechtelijke betrekking tot zijn gehele adoptieffamilie komt te staan. Verder worden de familierechtelijke betrekkingen tussen het kind, zijn oorspronkelijke ouders en hun bloedverwanten in beide gevallen alleen verbroken als en voor zover dit het geval is in het land waar de adoptie plaatsvond.

Als het een verdragsadoptie betreft of een niet-verdragsadoptie als bedoeld in artikel 10:108 BW (adoptiefouders noch kind hadden ten tijde van de adoptie gewone verblijfplaats in Nederland), dan treden deze rechtsgevolgen van rechtswege in. Gaat het daarentegen om een niet-verdragsadoptie als bedoeld in artikel 10:109 BW (adoptiefouders hadden ten tijde van de adoptie gewone verblijfplaats in Nederland), dan treden deze rechtsgevolgen pas in – weliswaar met terugwerkende kracht – als een rechter de erkenningsvoorwaarden heeft getoetst en heeft uitgesproken dat de adoptie kan worden erkend.

Ten slotte heeft zowel de omzetting van een buitenlandse verdragsadoptie als de omzetting van een buitenlandse niet-verdragsadoptie in een adoptie naar Nederlands recht tot gevolg dat, voor zover dit nog niet het geval was, de familierechtelijke betrekkingen tussen het kind en zijn oorspronkelijke ouders, alsmede hun bloedverwanten ophouden te bestaan.

Hierna wordt aan de hand van de in de inleiding geschetste erfrechtelijke casus bezien hoe de samenloop van adoptie en erfrecht in het IPR praktisch uitwerkt in relatie tot de erfrechtelijke aanspraken van het kind jegens zijn adoptieffamilie enerzijds (par. 4.1) en jegens de biologische familie anderzijds (par. 4.2).

4.1 Aanspraken jegens de adoptiefouders en hun bloedverwanten

Wat moet de Nederlandse notaris in de hiervoor geschetste casuspositie naar aanleiding van het overlijden van de heer Ehrmann opnemen in zijn verklaring van erfrecht ten aanzien van het erfgenaamschap van Lucio met betrekking tot de woning op Ameland? Allereerst dient hij het toepasselijke erfrecht vast te stellen. De Nederlandse notaris doet dit uiteraard aan de hand van 'zijn eigen' Nederlandse IPR. De erflater had de Duitse nationaliteit en zijn laatste gewone verblijfplaats

was in Duitsland gelegen. Hij had bovendien geen testament gemaakt en bijgevolg ook geen rechtskeuze uitgebracht. Op grond van artikel 10:145 lid 2 BW jo. artikel 3 lid 1 van het Haags Erfrechtverdrag 1989⁵⁷ is op de vererving van de nalatenschap van de heer Ehrmann in dat geval het Duitse erfrecht van toepassing. Volgens het Duitse wettelijke erfrecht delen naast de langstlevende echtgenoot, de afstammelingen van de erflater in de nalatenschap.⁵⁸ Kan Lucio als afstammeling van de heer Ehrmann worden beschouwd? Met andere woorden: bestond er op het moment van overlijden een familierechtelijke betrekking tussen Lucio en de heer Ehrmann?

Om deze laatste vraag te kunnen beantwoorden, dient de Nederlandse notaris na te gaan of de in Brazilië tot stand gekomen adoptie van Lucio door de heer en mevrouw Ehrmann in Nederland kan worden erkend. Aangezien in Nederland ten aanzien van het toepasselijke recht op voorvragen zelfstandig wordt aangeknoopt,⁵⁹ dient de erkenning van de buitenlandse adoptie door de Nederlandse notaris te worden beoordeeld naar Nederlands IPR. Is het een verdragsadoptie? Zo ja, dan gelden de erkenningsregels uit het Haags Adoptieverdrag 1993. Zowel Brazilië (land van herkomst) als Duitsland (land van opvang) is partij bij het verdrag en dus is de verdragsregeling van toepassing.⁶⁰ Nederland is op basis van het verdrag verplicht de Braziliaanse adoptie van rechtswege te erkennen, op voorwaarde dat de daartoe bevoegde Braziliaanse autoriteiten schriftelijk hebben verklaard dat de adoptie geheel in overeenstemming met het verdrag tot stand is gekomen.⁶¹ Een van de rechtsgevolgen van de erkenning op grond van het verdrag is dat er een familierechtelijke betrekking tussen het kind en zijn adoptiefouders ontstaat.⁶² De conclusie luidt dan ook dat indien de Braziliaanse adoptie in Nederland kan worden erkend, daarmee vaststaat dat er tussen de heer Ehrmann en Lucio een familierechtelijke betrekking bestond, Lucio derhalve als afstammeling tot de kring van wettelijke erfgenamen van de heer Ehrmann kan en moet worden gerekend en als zodanig in de verklaring van erfrecht moet worden vermeld. Overigens is het zo dat door de erkenning van de adoptie in Nederland ook familierechtelijke betrekkingen worden aangenomen

tussen Lucio en de rest van de familie Ehrmann (lees: de bloedverwanten van zijn adoptiefouders).⁶³

Mocht de adoptie niet in Brazilië, maar in Argentinië hebben plaatsgevonden, dan is de situatie – bij voor het overige gelijkblijvende feiten en omstandigheden – als volgt. Aangezien Argentinië geen partij is bij het Haags Adoptieverdrag 1993, is het verdrag nu niet van toepassing⁶⁴ en moet de erkenning van de buitenlandse adoptie aan de hand van de regels uit titel 10.6 BW worden beoordeeld. Nu de heer en mevrouw Ehrmann hun gewone verblijfplaats ten tijde van de adoptie niet in Nederland hadden (zij woonden immers in Duitsland), gelden de erkenningsvoorwaarden uit artikel 10:108 BW. Op grond hiervan wordt de Argentijnse adoptie in Nederland van rechtswege erkend indien deze in Argentinië door een bevoegde autoriteit is uitgesproken, er een behoorlijk onderzoek en een behoorlijke rechtspleging aan de adoptiebeslissing zijn voorafgegaan, de adoptie ook in Duitsland (als land van opvang) geldig wordt geacht en de erkenning in Nederland niet in strijd is met onze openbare orde. Mocht de Nederlandse notaris op grond van deze criteria tot een positief oordeel komen over de mogelijkheid de Argentijnse adoptie te erkennen, dan heeft dit tot gevolg dat het bestaan van een familierechtelijke betrekking tussen Lucio en zijn adoptievader (en diens bloedverwanten) kan worden aangenomen.⁶⁵ Lucio kan dan derhalve samen met zijn adoptiefmoeder als wettelijke erfgenaam in de verklaring van erfrecht worden opgevoerd.

Hadden, in afwijking van de oorspronkelijke casus, de heer en mevrouw Ehrmann gedurende de gehele Argentijnse adoptieprocedure hun gewone verblijfplaats in Nederland en verhuisden zij pas daarna naar Duitsland, dan moet de erkenning van de adoptie worden beoordeeld aan de hand van artikel 10:109 BW. In dat geval geldt in aanvulling op de hiervoor genoemde erkenningsvoorwaarden dat bij de adoptie de bepalingen van de Wobka⁶⁶ in acht moeten zijn genomen en dat de erkenning in het kennelijke belang van het kind moet zijn. Bovendien vindt erkenning in deze situatie niet van rechtswege plaats, maar wordt de adoptie pas erkend als een rechter heeft vastgesteld dat aan alle voorwaarden is voldaan.⁶⁷ Lucio kan door de Nederlandse notaris nu alleen als afstammeling en daarmee als wettelijke erfgenaam van de heer Ehrmann in de verklaring van erfrecht worden vermeld, als er met betrekking tot de Argentijnse adoptie een erkenningsbeslissing van de Nederlandse rechter voorligt.

57. Vgl. noot 1. Het verdrag is, bij gebreke van andere ratificaties dan de Nederlandse, niet in werking getreden, maar de regels van het verdrag zijn door middel van Boek 10 BW in het Nederlandse conflictenrecht geïncorporeerd.

58. Ingevolge § 1924 BGB behoren de afstammelingen tot de eerste orde van de wettelijke erfgenamen. Zij erven voor gelijke delen. Naast erfgenamen van de eerste orde, erft de langstlevende echtgenoot een vierde deel van de nalatenschap (§ 1931 BGB), welk erfdeel met een vierde deel wordt verhoogd indien tussen de echtgenoten het wettelijke Duitse stelsel van de *Zugewinnngemeinschaft* gold (§ 1371 BGB).

59. Zie hierover par. 2 van deze bijdrage.

60. Art. 2 HAV 1993. Zie voor een actueel overzicht van alle landen die bij dit verdrag zijn aangesloten de website van de Haagse Conferentie voor Internationaal Privaatrecht: <www.hcch.net>.

61. Art. 23 HAV 1993.

62. Art. 26 lid 1 sub a HAV 1993.

63. Het verdrag rept hier niet over, maar dit volgt uit (de analoge toepassing van) art. 10:110 BW.

64. Het verdrag zou ook niet van toepassing zijn als het bijvoorbeeld een interne Duitse adoptie zou zijn en het kind derhalve niet in het kader van de adoptie van het ene naar het andere (verdrags)land is overgebracht. Het betreft dan immers geen interlandelijke adoptie; vgl. wederom art. 2 HAV 1993.

65. Art. 10:110 lid 1 sub a BW.

66. Zie noot 49.

67. Art. 10:109 lid 2 BW.

4.2 Aanspraken jegens de biologische ouders en hun bloedverwanten

Keren wij terug naar de oorspronkelijke casus en de adoptie in Brazilië. Hoe moet in dat kader worden geoordeeld over de erfrechtelijke aanspraken die Lucio eventueel nog kan doen gelden ten aanzien van zijn biologische ouders en hun bloedverwanten?⁶⁸ De erkenning (van rechtswege) van de Braziliaanse adoptie op basis van het Haags Adoptieverdrag 1993 brengt mee dat de familierechtelijke betrekkingen van Lucio met zijn oorspronkelijke ouders worden verbroken als de adoptie ook in Brazilië dit gevolg heeft en het daar dus een sterke adoptie betreft.⁶⁹ Dat is het geval. Een Braziliaanse adoptie verbreekt de familierechtelijke banden tussen het kind en zijn biologische ouders.⁷⁰ Erfrechtelijke aanspraken volgens de wet als gevolg van het overlijden van zijn biologische ouders zijn voor Lucio dus uitgesloten. Voor de familierechtelijke betrekkingen tot de rest van zijn oorspronkelijke familie (lees: de bloedverwanten van zijn biologische ouders) geldt in Nederland eveneens dat deze worden verbroken, aangezien de adoptie dit (ook) in Brazilië tot gevolg heeft.⁷¹ Ook van hen zal Lucio krachtens de wet dus niet (meer) kunnen erven.

De rechtsgevolgen van de erkenning van een Argentijnse (niet-verdrags)adoptie in Nederland hangen af van het type adoptie dat in Argentinië ten aanzien van Lucio tot stand is gekomen. Argentinië kent namelijk zowel een sterke als een zwakke adoptievorm.⁷² De familierechtelijke betrekkingen tussen Lucio en zijn oorspronkelijke familie worden als gevolg van de erkenning in Nederland doorbroken, als Lucio's adoptie een sterke Argentijnse adoptie betreft, die in Argentinië dus ditzelfde rechtgevolg heeft.⁷³ In geval van een zwakke Argentijnse adoptie blijven de familierechtelijke betrekkingen tot de biologische familie echter – in Argentinië, en bijgevolg na erkenning ook in Nederland – in stand.⁷⁴ Alleen in dit laatste geval zou derhalve van enige wettelijke erfrechtelijke aanspraak van Lucio jegens zijn biologische ouders en/of hun bloedverwanten nog sprake kunnen zijn.

Acht men het ongewenst dat er familierechtelijke betrekkingen tot de oorspronkelijke familie in Nederland blijven bestaan, bijvoorbeeld omdat men vreest in de toekomst in het kader van de erfopvolging met een negatieve nalatenschap te worden geconfronteerd, dan is het zowel op grond van het Haags Adoptieverdrag 1993 als op grond van titel 10.6 BW mogelijk de buitenlandse (zwakke) adoptie om te zetten in een adoptie naar Nederlands recht.⁷⁵ In de geschetste casus zou derhalve ten aanzien van de zwakke Argentijnse adoptie een verzoek tot omzetting kunnen worden ingediend. Toewijzing van dit verzoek heeft in Nederland tot gevolg dat alle familierechtelijke betrekkingen tot Lucio's oorspronkelijke Argentijnse familie – biologische ouders en hun bloedverwanten – alsnog worden verbroken. Elke wettelijke erfrechtelijke aanspraak van Lucio als afstammeling van zijn biologische ouders of hun bloedverwanten is daarmee van de baan.

5 Besluit

In het kader van de internationale erfopvolging ziet de Nederlandse notaris zich soms voor vragen gesteld die zelf ook weer een grensoverschrijdend karakter hebben. Zelfs als de erfopvolging door buitenlands recht wordt beheerst, dient ten aanzien van deze voorvragen in de regel zelfstandig te worden aangeknoopt. Dat betekent dat op deze voorvragen het eigen Nederlandse IPR moet worden toegepast.

In deze bijdrage is uitgebreid stilgestaan bij de samenloop van erfrecht en adoptie in het Nederlandse IPR. De vraag naar de erkenning van een buitenlandse adoptie kan van belang zijn voor de erfopvolging in Nederland: is de adoptie namelijk geldig, dan kan de geadopteerde immers wellicht als afstammeling van de erflater meedelen in diens nalatenschap. Uit het Haags Adoptieverdrag 1993, dat van toepassing is als een kind in het kader van de adoptie van het ene naar het andere verdragsland wordt overgebracht, vloeit een ruimhartige erkenning van rechtswege voort. Enige voorwaarde hierbij is dat bij de totstandkoming van de adoptie de verdragsregels zijn gevolgd. Is dat het geval, dan zal de adoptie in alle bij het verdrag aangesloten landen geldig worden geacht.

Buiten de kaders van het verdrag kan een buitenlandse adoptie op grond van titel 10.6 BW voor erkenning in Nederland in aanmerking komen. Hieraan zijn, afhanke-

68. Bij de beantwoording van deze vraag gaan wij ervan uit dat de eventuele erfrechtelijke aanspraken volgens het toepasselijke erfrecht samenhangen met de status van de afstammeling en daarmee met het al dan niet (nog) bestaan van familierechtelijke betrekkingen tussen het kind en zijn oorspronkelijke familie.

69. Art. 26 lid 1 sub c HAV 1993.

70. Zie art. 1618 van het Braziliaanse BW jo. art. 41 van de Braziliaanse Kinder- en Jeugdwet; e.e.a. ontleend aan J.P. Schmidt, Brasiliën, in: Bergmann/Ferid/Henrich, *Internationales Ehe- und Kindschaftsrecht* (losbl.; stand: 31 januari 2012).

71. Zie t.a.p. noot 70. Het verdrag rept niet over het rechtsgevolg van de erkenning voor de familierechtelijke betrekkingen tot de bloedverwanten van de biologische ouders, maar dit volgt uit (de analoge toepassing van) art. 10:110 BW.

72. Zie voor de sterke adoptie art. 323-328 van het Argentijnse BW en voor de zwakke adoptie art. 329-336 van het Argentijnse BW; e.e.a. ontleend aan M. de las Mercedes Rodríguez-Giavarini, Argentiniën, in: Bergmann/Ferid/Henrich, *Internationales Ehe- und Kindschaftsrecht* (losbl.; stand: 20 november 2007).

73. Art. 10:110 lid 1 sub c BW.

74. Art. 10:110 lid 2 BW.

75. Vgl. art. 27 HAV 1993 en art. 10:111 BW. Overigens wordt een verzoek tot omzetting doorgaans ingediend met het oog op de verkrijging van de Nederlandse nationaliteit door het kind. De Nederlandse nationaliteit van (een van) de adoptiefouders gaat in geval van een zwakke adoptie die hier te lande op grond van het Haags Adoptieverdrag 1993 of titel 10.6 BW voor erkenning in aanmerking komt, namelijk niet rechtstreeks over op het kind, zoals dat wel bij een sterke adoptie het geval is. Pas nadat deze zwakke buitenlandse adoptie hier te lande is omgezet in een adoptie naar Nederlands recht, verkrijgt het kind de Nederlandse nationaliteit. Zie, ook voor de nadere voorwaarden waaraan in dit kader moet worden voldaan, art. 5a en 5b van de Rijkswet op het Nederlandschap.

lijk van de precieze omstandigheden van het geval, nadere voorwaarden verbonden. Bovendien is erkenning op grond van Boek 10 BW niet altijd van rechtswege mogelijk; soms zal dit via de rechter moeten lopen.

Voor de rechtsgevolgen van de erkenning van een buitenlandse adoptie in Nederland met betrekking tot de familierechtelijke betrekkingen maakt het niet uit welk erkenningsregime is gevolgd. Kan een buitenlandse adoptie in Nederland worden erkend, dan ontstaan er familierechtelijke betrekkingen tussen het kind en de adoptiefouders en hun bloedverwanten. De familierechtelijke betrekkingen met de biologische familie worden alleen verbroken, indien de buitenlandse adoptie in het land waar deze tot stand is gekomen dit rechtsgevolg heeft. Is dat niet het geval, dan blijven de oorspronkelijke betrekkingen in stand, tenzij de buitenlandse adoptie op verzoek wordt omgezet in een adoptie naar Nederlands recht. Na omzetting zijn de familierechtelijke betrekkingen met de biologische familie in ieder geval alle verbroken.

De Nederlandse notaris dient de erkenningsvoorwaarden voor de buitenlandse adoptie in beginsel zelfstandig te toetsen.⁷⁶ Vaak zal het zo zijn dat, indien de vraag naar de geldigheid van de buitenlandse adoptie in het kader van de erfopvolging opkomt, de adoptie zelf reeds vele jaren daarvoor heeft plaatsgevonden. Indien de geadopteerde met zijn adoptiefouders in Nederland woont, is de kans groot dat de erkenning van de adoptie al eerder in Nederland is beoordeeld, bijvoorbeeld door de ambtenaar van de burgerlijke stand in Den Haag en/of de plaatselijke ambtenaar bij de inschrijving in de GBA. Hoewel op de notaris een zelfstandige toetsingsplicht rust ten aanzien van de erkenningsvoorwaarden, ligt het voor de hand dat hij zich bij het eerdere oordeel omtrent de erkenning aan zal sluiten. Tegenstrijdige oordelen over de mogelijkheid de buitenlandse adoptie te erkennen zullen het Nederlandse rechtsverkeer immers (behoorlijk) verstoren. Dit is echter anders indien de notaris weet heeft van feiten of omstandigheden die aan erkenning van de adoptie in Nederland in de weg (zouden moeten) staan.

De zelfstandige beoordelingsplicht geldt vanzelfsprekend alleen ten aanzien van de erkenning van rechtswege. Kan de erkenning van de buitenlandse adoptie eerst plaatsvinden als een rechter positief over het voldoen aan alle voorwaarden heeft geoordeeld, dan is voor een zelfstandige beoordeling door de notaris geen ruimte. Hij zal zich aan het rechterlijke oordeel over de erkenning moeten conformeren. Datzelfde geldt overigens ook indien de erkenning van rechtswege op verzoek van een belanghebbende door een rechter in een verklaring voor recht is vastgesteld.

76. Vgl. ook Steenhoff 2004, p. 5 (noot 2).